

Παγκόσμια Ημέρα Κοινωνικής Εργασίας 2026: “Ενώνοντας της δυνάμεις για ένα κοινό μέλλον”

*Γράφει ο Δημήτρης Βάντσης, αντιπρόεδρος ΣΚΛΕ Στερεάς Ελλάδας

Κάθε χρόνο, η τρίτη Τρίτη του Μαρτίου, είναι η παγκόσμια ημέρα της Κοινωνικής Εργασίας η οποία αποκτά διαφορετική θεματική και στόχευση κατόπιν απόφασης τριών διεθνών φορέων: της Διεθνούς Ένωσης Σχολών Κοινωνικής Εργασίας, της Διεθνούς Ομοσπονδίας Κοινωνικών Λειτουργών και του Διεθνούς Συμβουλίου Κοινωνικής Πρόνοιας. Φέτος ο τίτλος είναι: “Ενώνοντας της δυνάμεις για ένα κοινό μέλλον Η έννοια του Harambee εμπνέει την Παγκόσμια Ημέρα Κοινωνικής Εργασίας”. Η προαναφερθείσα αφρικανική έννοια του Harambee σημαίνει την ένωση δυνάμεων και την συγκέντρωση ανθρώπων, πόρων και κοινοτήτων.

Δεν χρειάζεται, πιστεύω, να επεκταθούμε πολύ στο περιβάλλον όπως έχει οργανωθεί σε αστικές και μη περιοχές σχεδόν στο σύνολο του κόσμου διακρίνεται σε μικρές, περιχαρακωμένες ατομικότητες. Αυτές κινούνται σε εργασιακούς, οικιακούς και άλλους χώρους -δημόσιους και ιδιωτικούς- οι οποίοι στην συντριπτική πλειονότητά τους ενισχύουν και επιτείνουν την ατομική βίωση της πραγματικότητας. Ακόμη και τα εργαλεία που χρησιμοποιούμε για να συμμετάσχουμε σε πραγματικές και εικονικές κοινότητες είναι πολύ συχνά ενισχυτικά της ατομικής, απομακρυσμένης συμμετοχής και παρουσίας όπως τα γνωστά σε όλους κοινωνικά δίκτυα.

Ιδιαίτερα στις χώρες του λεγόμενου Δυτικού κόσμου -όπως και η Ελλάδα- η πυρηνική οικογένεια (γονείς και παιδιά) αποτελεί το κέντρο της κοινωνικής οργάνωσης. Αυτός ο τύπος οργάνωσης έχει εξαπλωθεί και στις μικρότερες ημιαστικές και αγροτικές περιοχές. Παρουσιάζεται πλέον μια ευρύτερη ταύτιση αξιών και -με χρήση των σύγχρονων εργαλείων επικοινωνίας που είναι πιο φθηνά πλέον- απόψεων και συμπεριφορών.

Τούτη η ταύτιση στο πώς αντιλαμβανόμαστε έννοιες και γενικά την πραγματικότητα, στο πώς ερμηνεύουμε τον κόσμο γύρω μας ενισχύεται και από έναν συνεχή βομβαρδισμό από τα κοινωνικά δίκτυα, τα ΜΜΕ και γενικότερα το διαδίκτυο. Με τον τρόπο αυτό οι αξίες που προτείνονται και επιβάλλονται διαπερνούν όρια, νομικά, εθνικά, θρησκευτικά, πολιτιστικά πλαίσια αναφοράς τα οποία παλαιότερα είχαν πολύ πιο μεγάλη δύναμη να διαμορφώνουν την καθημερινότητα και τη ζωή μας. Παρά, όμως, το γεγονός ότι άνθρωποι σε διαφορετικά μέρη του πλανήτη, που ενίοτε απέχουν πολλές χιλιάδες χιλιόμετρα ο ένας από τον άλλο, εμφανίζουν κοινότητα αξιών και συμπεριφορών, ο κόσμος μας δεν είναι καλύτερος, ασφαλέστερος ή με λιγότερους αποκλεισμούς.

Κεντρική θέση στην κοινωνική οργάνωση έχει λάβει το άτομο ως μονάδα κατανάλωσης. Αυτό το γεγονός σημαίνει ότι σταδιακά η οικογένεια αποδυναμώνεται ως προς κάποιες λειτουργίες της αφού το άτομο πιστεύεται ότι μπορεί από μόνο του να αντιμετωπίσει τις δυσκολίες της ζωής και να είναι ανεξάρτητο και προσωπικά υπεύθυνο για τη ζωή και τις επιλογές του. Συχνά, λοιπόν, κοινωνικά προβλήματα αντιμετωπίζονται ως ατομικά και η κρατική απόκριση σε αυτά είναι περιορισμένη και πλημμελής. Αποτέλεσμα της αλλαγής αυτής είναι ο κάθε άνθρωπος να καλείται να ανταποκριθεί στις καθημερινές δυσκολίες, εμπόδια και προκλήσεις σε όλους τους τομείς δραστηριότητάς του.

Εκεί ακριβώς είναι που η έννοια “Harambee” ως συνένωσης δυνάμεων και συλλογικής ανταπόκρισης σε κοινωνικά προβλήματα εμφανίζεται ως ελκυστική πρόταση για την αλλαγή του προαναφερθέντος καθεστώτος και κλίματος. Οι κάτοικοι των διαφόρων κοινοτήτων μπορούν να επηρεάσουν την καθημερινότητά τους και να αποτρέψουν την εμφάνιση ή να μειώσουν τις επιπτώσεις προβλημάτων, εμποδίων, δυσκολιών στην καθημερινότητα όλων. Αυτή η συλλογική

αντιμετώπιση και απόκριση σε προβλήματα μπορεί να επηρεάσει σημαντικά τη νομοθετική διαδικασία με διάφορους τρόπους: α) με την δημιουργία και λειτουργία ομάδων πίεσης προς αιρετούς σε όλα τα κλιμάκια και ιδιαίτερα όσες και όσους έχουν καταλάβει βουλευτικά έδρανα, β) με τη συμμετοχή σε διαδικασίες διαβούλευσης διαφόρων νομοσχεδίων, γ) με την άσκηση επιρροής στους τρόπους ανάδειξης υποψηφίων από τα κόμματα (ή με την συμβολική “απόρριψη” τους μέσα από την μη ψήφισή τους ειδικά σε περιπτώσεις που οι υποψήφιοι/ες δεν ορίζονται “από τα κάτω” αλλά από την αρχηγική ελίτ).

Δεν είναι, όμως, μόνο η δυνατότητα παρέμβασης στη βάση της θέσπισης μορφών συμπεριφοράς που συντελεί στο να ξεπεραστούν εμπόδια και δυσκολίες στην απόλαυση δικαιωμάτων και πρόσβαση σε δημόσια αγαθά. Η κοινότητα μπορεί να επηρεάσει επίσης πρακτικές ή/και τρόπους αντιμετώπισης προβλημάτων μέσα από θεσμοθετημένους φορείς εκπροσώπησης όπως, π.χ. οι σύλλογοι γονέων και κηδεμόνων, οι διάφοροι σύλλογοι κάθε μορφής που δραστηριοποιούνται σε τοπικό ή/και εθνικό επίπεδο. Μέσα από τους συλλόγους αυτούς μπορούν να διεκδικήσουν αλλαγές στην απόκριση δημόσιων και ιδιωτικών φορέων καθώς αποτελούν πρωτογενείς ή δευτερογενείς εξυπηρετούμενους αυτών των υπηρεσιών. Επιπρόσθετα, οι σύλλογοι αυτοί μπορούν να καταστούν πολύτιμοι σύμβουλοι και συνεργάτες φορέων για επίτευξη στόχων οι οποίοι είτε προϋπάρχουν είτε προστίθενται στους υφιστάμενους ώστε να αντιμετωπιστούν δυσκολίες και προβλήματα που ανακύπτουν. Εκτός αυτού, οι συλλογικές αυτές ομαδοποιήσεις και οργανώσεις έχουν την ικανότητα και την δυνατότητα να λειτουργήσουν πέρα από τις όποιες γραφειοκρατικές διαδικασίες και ενδεχομένως και αγκυλώσεις που περιστέλλουν και επιβραδύνουν διαδικασίες και αποφάσεις και να ανταποκριθούν πιο γρήγορα σε ατομικές ή οικογενειακές ανάγκες (αυτό, προφανώς, δεν σημαίνει υποκατάσταση των υποχρεώσεων του δημόσιου τομέα ως προς τις στοχεύσεις του). Κλείνοντας, η συλλογική οργάνωση σε φορείς εκπροσώπησης κοινοτήτων μπορεί να τους καταστήσει ως τον κύριο φορέα ανατροφοδότησης των υπηρεσιών αναφορικά με τις παρεχόμενες υπηρεσίες, την αποτελεσματικότητά τους και τις πιθανές μεταβολές που πρέπει να γίνουν για να πετύχουμε το βέλτιστο αποτέλεσμα.

Η οργανωμένη συλλογική δράση, σε όλα τα επίπεδα, δεν ενισχύει και παρέχει δημοκρατική νομιμοποίηση, απλώς, των προγραμμάτων των δράσεων και των πρακτικών οι οποίες επιδιώκουν την αντιμετώπιση δυσκολιών, εμπορίων και προβλημάτων. Ουσιαστικά συνιστά την πραγματική βάση για μια ρεαλιστική και ολοκληρωμένη απόκριση στις προκλήσεις και τα προβλήματα του παρόντος και του μέλλοντος. Η συγκέντρωση και προσέγγιση ανθρώπινων και άλλων πόρων της κοινότητας μόνο ενισχυτικά μπορεί να λειτουργήσει καθώς παρέχει σημαντικό παράγοντα αντιμετώπισης αναγνωρισμένων προβλημάτων και δυσχερειών. Επιπρόσθετα, μπορεί να λειτουργήσει ως μια εφικτή βάση και υπόβαθρο ελπίδας για το παρόν και το μέλλον. Παρά τις όποιες διαφοροποιημένες εκφράσεις και ιδεολογικές διαφοροποιήσεις αναφορικά με την έννοια της ελπίδας, η συνένωση δυνάμεων των τοπικών κοινοτήτων, αλλά και κοινωνικών ομάδων συντελεί στην ανάπτυξη της ελπίδας ως βασικής προϋπόθεσης επίλυσης προβλημάτων, τοπικής ανάπτυξης (οικονομικής αλλά όχι μόνο), προστασίας δικαιωμάτων και πρόσβασης σε δημόσια αγαθά για όλους και όλες. Με την ανάπτυξη της ελπίδας για το σήμερα και το αύριο μέσα από την εμπλοκή της κοινότητας και των κοινωνικών ομάδων οι οποίες χαρακτηρίζονται ως ευάλωτες (για τις οποίες συνήθως οι αποφάσεις δεν βασίζονται στις πραγματικές τους ανάγκες), διαμορφώνουμε ένα περιβάλλον ευεπίφορο στις θετικές αλλαγές και στην θεσμική και νομοθετική οργάνωση, στρατηγική, μεθοδολογική και καθημερινή ανταπόκριση σε ανάγκες και δυσκολίες.

Ουδείς παραγνωρίζει ότι η σημερινή πραγματικότητα στη χώρα μας χαρακτηρίζεται από ανυπαρξία ή υποστελέχωση υπηρεσιών τόσο για το σύνολο του πληθυσμού όσο και για

συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες. Προβλήματα εντοπίζονται σε όλους σχεδόν τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας και καθημερινότητας όπως η παιδεία, η υγεία (σωματική και ψυχική), η στέγαση, η δικαιοσύνη, η ασφάλεια, η παιδική προστασία, κ.λπ. Μετά από μια δεκαετία κατά την οποία οι δημόσιες υπηρεσίες απογυμνώθηκαν από πολλά στελέχη τους (συνήθως τα πιο έμπειρα), η πρακτική της βαθιά υπολειμματικής αντιμετώπισής τους από συνεχόμενες κυβερνήσεις τις άφησε χωρίς προσωπικό ή με σοβαρές ελλείψεις. Αν προσθέσουμε μια τριετία που η κυβερνητική απόκριση στην πανδημία του κορωνοϊού συντέινε στην επιδείνωση των σχέσεων μεταξύ ατόμων τα οποία αναγκάστηκαν να υπομείνουν ιδρυματικές συνθήκες ζωής ακόμη και στο σπίτι τους, η βία “άνθισε” και επεκτάθηκε σε όλο το εύρος των ανθρώπινων σχέσεων. Και δεν πρέπει να λησμονούμε τις εχθροπραξίες, τις πολεμικές συρράξεις και τις από αυτές προερχόμενες ανθρωπιστικές και οικονομικές κρίσεις διαφόρων εντάσεων και μορφών. Θα έλεγε κανείς ότι δεν μπορούμε -εύκολα- να γίνουν τα πράγματα χειρότερα.

Κι όμως, η ελπίδα ότι έχουμε τις δυνατότητες να φτιάξουμε έναν κόσμο καλύτερο, δεν αποτελεί όνειρο απατηλό ή έναν αντικατοπτρισμό. Απαιτεί την οργάνωση διαφόρων μορφών των κατοίκων, των μελών διαφόρων κοινωνικών ομάδων, των επαγγελματιών ποικίλων επιστημονικών και μη πεδίων, των συλλόγων που εκφράζουν ανθρώπους που καλούνται να επιτελέσουν διαφόρους κοινωνικούς ρόλους. Δεν αποκλείει την προσωπική ιδεολογική προσέγγιση αναφορικά με την ελπίδα και την προέλευση αυτής (πολιτική, πολιτισμική, τεχνοκρατική, θρησκευτική ή άλλη). Αντίθετα ελκύει πολλές ατομικότητες σε συλλογικότητες κάθε μορφής που κινητοποιούνται για την επίτευξη μεταβολών που θα επιτρέψουν περισσότερο ή λιγότερο σύντομα στην (ανα)δημιουργία του κοινωνικού και φυσικού περιβάλλοντος. Μια τέτοια μεταστροφή ή μεταβολή θα ενισχύει άτομα και κοινότητες στην επίτευξη μιας πραγματικότητας για εμάς και τις μετέπειτα γενεές για την οποία θα είμαστε περήφανοι και πραγματικά ικανοποιημένοι.

Είναι αυτή η ακριβώς η πίστη στις ικανότητες και δυνατότητες του ατόμου, όχι μόνο ως μονάδα αλλά και ως συστατικό στοιχείο και μέλος κοινωνικών ομάδων που διαπνέει την βάση της επιστήμης της Κοινωνικής Εργασίας. Οι επαγγελματίες, μαζί με τους ανθρώπους που καλούμαστε να βοηθήσουμε, διαθέτουμε την πίστη ότι ο συνδυασμός γνώσεων και πρακτικών πραγματοποίησης της σχεδιασμένης κοινωνικής αλλαγής μαζί με την εμπειρία των εξυπηρετούμενων των κοινωνικών υπηρεσιών μπορούν να συγκροτήσουν τη βάση για την αντιμετώπιση των προβλημάτων. Το αύριο μπορεί να γίνει πολύ καλύτερο αν το θέλουμε και ενώσουμε τις δυνάμεις και τις δυνατότητές μας γύρω από αυτή την επιδίωξη. Όχι απλά όνειρο, αλλά μια εφικτή μεσοπρόθεσμη πραγματικότητα.